

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ІНШИМИ ВИДАМИ ДІЯЛЬНОСТІ

Прийнято 10.04.2025. Прорецензовано 25.04.2025. Опубліковано 30.06.2025.

УДК 338.47

JEL E71

DOI: 10.31471/2409-0948-2025-1(31)-140-152

БІЗНЕС-МОДЕЛІ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА У СФЕРІ ПАСАЖИРСЬКИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ: МОЖЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ

Базиліук Антоніна Василівна

д.е.н., професор

кафедра фінансів, обліку та аудиту

Національний транспортний університет

01010, Київ, вул. М. Омеляновича-Павленка, 1

av_ton@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-4145-5613>

Назаренко Ярослава Ярославівна

к.е.н., доцент

кафедра фінансів, обліку та аудиту

Національний транспортний університет

01010, Київ, вул. М. Омеляновича-Павленка, 1

iaroslavanazarenko@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-2343-6988>

Анотація. У статті розглянуто концепцію соціального підприємництва як ефективного інструменту вирішення соціальних проблем у сфері пасажирських перевезень, що дозволить гармонійно виконувати соціальну місію підприємств пасажирського транспорту в забезпеченні

Запропоноване посилання: Базиліук, А., & Назаренко, Я. (2025). Бізнес-моделі соціального підприємництва у сфері пасажирських перевезень: можливості та перспективи застосування. Науковий вісник ІФНТУНГ. Серія: економіка та управління в нафтовій і газовій промисловості, 1(31), 140-152. doi: 10.31471/1993-9965-2025-1(31)-140-152

* Відповідальний автор

Copyright © The Author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

мобільності мешканців без втрати економічної стійкості. Метою статті є дослідження можливостей використання бізнес-моделей соціального підприємництва у сфері пасажирських перевезень. Проаналізовано основні бізнес-моделі соціального підприємництва, такі як модель працевлаштування, модель генерування прибутку з соціальним впливом, змішана та інноваційна модель. Проведений аналіз існуючих кейсів застосування сталого підприємництва на транспорті у країнах Європи, розглянуто соціальні місії та цілі їх функціонування та визначено фінансові моделі, що забезпечують їх фінансову стійкість. Визначено можливості їхнього застосування для підвищення доступності транспорту, створення робочих місць для соціально вразливих категорій населення, зменшення негативного екологічного впливу та розвитку сталих транспортних рішень. Визначено, що найбільш перспективними є змішані моделі, які поєднують комерційні підходи з соціальною місією, а також інноваційні моделі, що базуються на використанні цифрових технологій та екологічно чистого транспорту. Запропонована схема фінансово-економічного механізму забезпечення діяльності соціального підприємництва для підприємств пасажирського транспорту. Окреслено перспективи розвитку соціального підприємництва у транспортній сфері з урахуванням соціальної спрямованості підприємств пасажирського транспорту, технологічних інновацій, державної підтримки та співпраці з приватним сектором. На основі визначених перспектив та можливостей реалізації бізнес-моделей соціального підприємництва визначено необхідність застосування комплексного підходу до впровадження соціального підприємництва у сфері пасажирських перевезень для досягнення стійкого соціально-економічного розвитку.

Ключові слова: бізнес-моделі, сталий розвиток, соціальне підприємництво, підприємства пасажирського транспорту.

Вступ. У сучасних умовах розвитку суспільства пасажирський транспорт відіграє ключову роль у забезпеченні потреб населення у перевезеннях, сприяючи таким чином економічному розвитку суспільства, соціальній інтеграції населення та підвищенню якості життя. Сьогодні до наявних проблем функціонування підприємств пасажирського транспорту таких як: нестача фінансових ресурсів і як наслідок збитковість багатьох транспортних підприємств, недостатній рівень державної підтримки та законодавчої бази, низька якість транспортних послуг; додалися також проблеми, які є наслідками війни: руйнування дорожньо-транспортної інфраструктури, знищення рухомого складу, зменшення пасажиропотоків в зв'язку зі зменшенням населення регіону. В таких умовах виникає необхідність пошуку нових інструментів, бізнес-моделей, які б забезпечили не лише подолання нагальних проблем функціонування підприємств пасажирського транспорту, а й забезпечили їх розвиток в майбутньому та покращили б якість надання послуг. Новою моделлю, яка останнім часом набуває все більшої уваги є соціальне підприємництво, фокус уваги якого зосереджується на вирішенні гострих соціальних проблем шляхом поєднання бізнес-стратегій із соціальними завданнями. Основною метою соціального підприємництва є не лише отримання прибутку, а й створення суспільної цінності через інноваційні рішення та сталий розвиток. У контексті пасажирських перевезень соціальні підприємства можуть сприяти підвищенню доступності транспорту, впровадженню екологічно чистих технологій, поліпшенню якості послуг та залученню соціально вразливих груп до ринку праці. Отже, застосування сталих бізнес-моделей дозволить реалізувати нові підходи до управління пасажирським транспортом, забезпечивши його ефективний розвиток та реалізацію соціальної функції громадського транспорту.

Аналіз сучасних зарубіжних і вітчизняних наукових досліджень і публікацій. Питання розвитку бізнес-моделей вивчаються у працях українських та закордонних науковців. Так, теоретичні засади розвитку соціального підприємництва вивчали Свинчук А.А., Корнецький А.О., Гончарова М.А., Назарук В.Я., Гусак Н.Є., Туманова А.А [2], Ф. Кало та А. Санчіно [8]. Актуальні проблеми становлення і розвитку концепції соціального

підприємництва в Україні розглядаються Б.І.Косовичем [4]. Дослідження зарубіжних моделей розвитку соціального підприємництва та визначення національних особливостей його нормативно-правового регулювання, а також пропозиції організації соціального підприємства для усунення соціальних проблем представлені в праці І. В. Міняйленко, В. В. Биба, А. А. Кулябка [1]. Сутність поняття соціального підприємництва та особливості його реалізації на прикладі транспортної галузі вивчали К.Ю.Соколюк та О.Д.Додон [3]. Проблеми забезпечення соціальних потреб та викликів до транспортної мобільності суспільства досліджуються А.Бутніз, М.Рабатьєвою та С. Еммерт [6]. Сталі моделі розвитку транспортного сектору досліджують в своїх працях Крістіан Негрутью, Кальцедонія Енаше та Крістінел Васілью [7]. Однак, не зважаючи на велику кількість досліджень соціального підприємництва, питання застосування у сфері пасажирських перевезень залишається актуальною темою.

Висвітлення невирішених раніше частин загальної проблеми, якій присвячується стаття. Подальшого визначення та практичного вирішення потребують питання формування ефективних бізнес-моделей соціального підприємництва у сфері пасажирського транспорту, формування ефективних механізмів фінансування соціальних підприємств пасажирського транспорту.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження можливостей використання бізнес-моделей соціального підприємництва у сфері пасажирських перевезень.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зміна концепції розвитку суспільства ставить нові виклики та завдання до управління підприємствами. У сучасному світі фінансовий менеджмент не обмежується лише прагнення досягти максимального прибутку будь-якою ціною. Все більше компаній та підприємців в усьому світі орієнтуються на реалізацію соціальних цілей та цілей сталого розвитку застосовуючи нові бізнес-моделі для здійснення своєї діяльності. Соціальне підприємництво є однією з бізнес-моделей сталого розвитку, що передбачає застосування комплексного підходу до вирішення сучасних викликів на основі поєднання соціальної місії, економічної ефективності, інновацій, залучення суспільства та дозволяє створювати довготривалі, масштабовані проєкти.

Соціальне підприємництво – це концепція, що поєднує фінансову стійкість підприємства з реалізацією соціальних завдань [2]. Його основною метою є вплив на суспільство через виконання соціальних завдань: допомога вразливим верствам населення, покращення екологічної ситуації, розвиток місцевих громад, створення нових можливостей для соціально незахищених верств населення. Основні складові бізнес-моделі соціального підприємництва представлені на рисунку 1.

Будь-яке соціальне підприємство створюється з певною метою, яка має вирішити наявну соціальну проблему у суспільстві. Воно працює задля отримання прибутку на засадах самоокупності, але головний чинник його функціонування – соціальна мета. Отримання прибутку для таких підприємств стає другорядним, оскільки першочерговим є реалізація соціальної місії.

Інноваційність є важливою складовою соціального підприємництва дозволяючи розробляти та впроваджувати нові підходи для вирішення актуальних суспільних проблем адаптуючи їх до соціальних викликів, підвищуючи ефективність діяльності та забезпечуючи сталий розвиток суспільства.

Самоокупність бізнес-моделей соціального підприємництва передбачає здатність поєднувати соціальну місію підприємства з отриманням доходів від його діяльності. Ця модель охоплює як комерційну, так і некомерційну діяльність. Вирішуючи соціальні проблеми за допомогою інноваційних рішень, отримується прибуток для функціонування та розвитку підприємства. Однак, цей прибуток є інвестиціями в подальший розвиток підприємства.

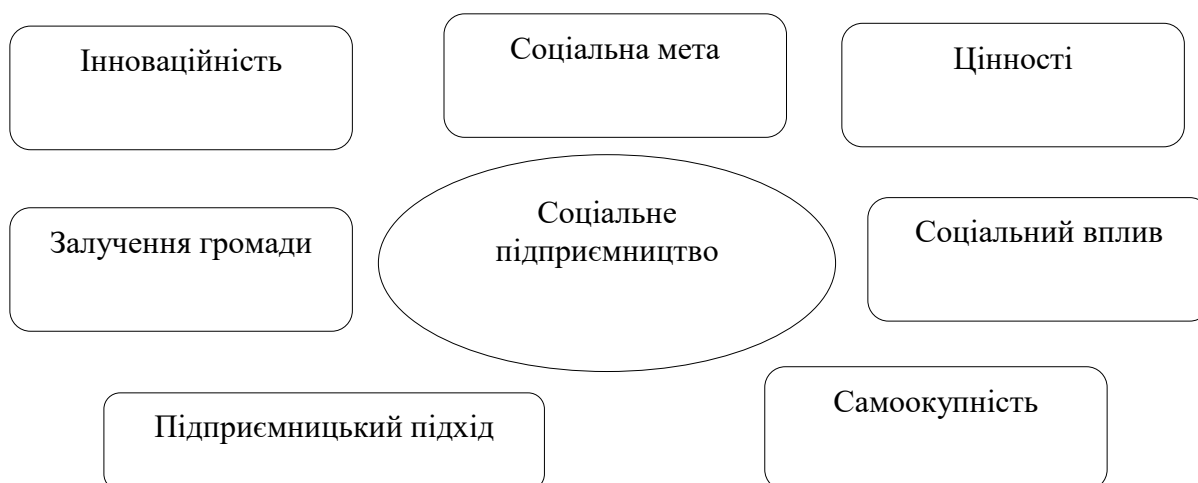

Рис. 1 – Основні складові бізнес-моделі соціального підприємництва
Джерело: узагальнено авторами за літературними джерелами [9 – 12]

Соціальне підприємництво є унікальною бізнес-моделлю, що поєднує економічну діяльність із вирішенням суспільних проблем. На відміну від традиційного бізнесу, який орієнтується на максимізацію прибутку, соціальні підприємства прагнуть створювати позитивні зміни в суспільстві, навколишньому середовищі та економіці. Ефективність діяльності соціального підприємства визначається його впливом на суспільство, довкілля та економіку, для оцінки якого використовують концепцію потрібного підсумку [2].

Виділяють чотири основні бізнес-моделі соціального підприємництва (рис.2.). Кожна з моделей має свої особливості та підходи до вирішення соціальних завдань та проблем суспільства. Окрім цього, кожна модель має свій підхід до отримання підходу, соціального впливу та механізму інтеграції соціальних ініціатив у діяльність підприємства.

Сьогодні, підприємства пасажирського транспорту стикаються з рядом викликів, що негативно позначаються на їх діяльності впливаючи не лише на економічний стан, а й на якість та безпеку транспортних послуг. У багатьох містах України робота пасажирський транспорт асоціюється із незадовільним рівнем сервісу, застарілим рухомим складом, нерегулярними графіками руху, зростанням часу перебування в дорозі, перевантаженістю маршрутів. Всі ці фактори призводять до знецінення послуг пасажирського транспорту, зниження довіри громадян до них та зростання популярності особистого автотранспорту. Ще одним викликом, що постає перед підприємствами є труднощі, з якими стикаються соціально вразливі пасажирів у процесі користуванні пасажирським транспортом, а саме: відсутність пандусів, низькопідлогових автобусів, зручних зупинок.

Бізнес-моделі соціального підприємництва у сфері пасажирських перевезень формуються як відповідь на комплексні соціальні, економічні та екологічні виклики. Приклади застосування бізнес-моделей соціального підприємництва у транспортній сфері представлені в таблиці 1.

НСТ Group – це провідне соціальне підприємство у Великій Британії, яке демонструє ефективність моделі поєднання господарської діяльності у сфері транспорту із соціальними цілями. Організація надає широкий спектр транспортних послуг, включаючи громадські перевезення, шкільні маршрути, спецрейси для осіб з інвалідністю та соціально орієнтовані поїздки, що не забезпечуються традиційними перевізниками. Основна місія НСТ Group полягає у забезпеченні інклюзії, рівного доступу до мобільності та підтримці зайнятості соціально вразливих груп населення. Фінансова модель НСТ Group базується на змішаному підході: прибутки від контрактів з місцевою владою, комерційних перевезень і грантової підтримки спрямовуються на покриття витрат за соціальними маршрутами та реалізацію програм навчання і розвитку персоналу [17].

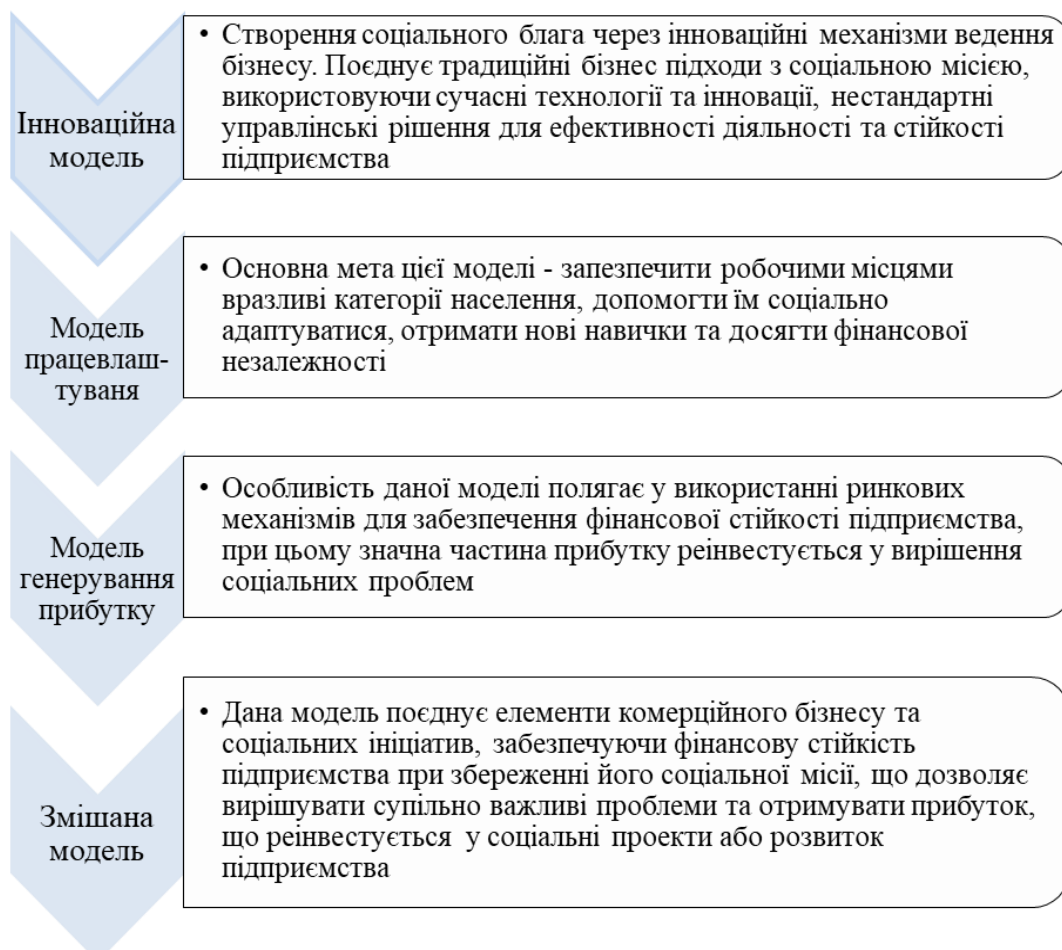

Рис. 2 – Основні бізнес-моделі соціального підприємництва*

Джерело: узагальнено авторами за літературними джерелами [9 – 12]

Таблиця 1

**Аналіз програм реалізації бізнес-моделей соціального підприємництва
у транспортній сфері**

Соціальне підприємство	Вид послуг, що надається	Основний соціальний ефект
Autonom'Lab (Франція) [13]	Спеціалізований транспорт для маломобільних осіб	Інклюзія осіб з інвалідністю у громадський транспорт
Taxistop (Бельгія) [15]	Карпулінг, спільні поїздки, каршеринг	Сталий транспорт, економічна доступність, соціальна інтеграція через мобільність
Sozialfahrdienst München (Німеччина) [16]	Спеціалізовані автомобілі для перевезень	Забезпечення мобільності людей похилого віку та осіб із захворюваннями
HCT Group (Велика Британія) [17]	Громадський транспорт, шкільні та спец маршрути	Інклюзія, зайнятість вразливих груп
EcoMobility Alliance – City of Bremen (Німеччина) [18]	Екологічний транспорт: вело- та електро-мобільність	Доступ до екологічного транспорту
Rezo Pouce (Франція) [19]	Організований автостоп у невеликих містах і сільських громадах Франції	Зменшення ізоляції у сільських громадах

Джерело: узагальнено авторами [13 – 19]

Одним із яскравих прикладів ефективної реалізації принципів соціального підприємництва та сталого розвитку у сфері транспорту є діяльність міста Бремен (Німеччина) в межах міжнародної ініціативи EcoMobility Alliance. Цей альянс об'єднує міста, які прагнуть розвивати безпечні, екологічні та інклюзивні моделі мобільності, орієнтовані на потреби громади [18]. Завдяки підтримці місцевої влади, участі громади та міжсекторному партнерству, Бремен зміг перетворити транспортну систему міста у зразок сталої мобільності. Це не лише сприяло екологічній безпеці, але й зміцнило соціальну згуртованість, підвищило якість життя та надало безбар'єрний доступ до мобільності для кожного жителя, незалежно від соціального статусу чи фізичних можливостей. Таким чином, досвід EcoMobility Alliance у місті Бремен є практичним прикладом успішного поєднання бізнес-моделей соціального підприємництва, інновацій та сталої транспортної політики, що може бути адаптований і до інших міст, у тому числі в Україні, для розвитку інклюзивних та екологічних транспортних систем [18].

Соціальні підприємства відіграють важливу роль у забезпеченні транспортної мобільності між містами, селищами та селами, особливо у тих регіонах, де традиційні комерційні перевізники не зацікавлені надавати послуги через економічну нерентабельність. Прикладом такого проєкту є Модель Rezo Pouce реалізована у Франції. Проєкт полягає у створенні структурованої системи автостопу з елементами безпеки, організації та довіри, яка поєднує елементи громадської ініціативи, технологічної підтримки та партнерства з муніципалітетами. Фінансова модель ініціативи ґрунтується на грантах, підтримці місцевих муніципалітетів та партнерських внесках, що дозволяє забезпечувати безоплатне або символічно платне користування сервісом для кінцевих учасників. Таким чином, Rezo Pouce є прикладом соціального підприємництва з високим рівнем інноваційності, який демонструє, як прості рішення з використанням цифрових технологій можуть ефективно вирішувати питання транспортної недоступності у сільській місцевості [19].

Основною метою діяльності є створення інклюзивної та економічно доступної транспортної системи, яка дозволяє мешканцям різних соціальних категорій ефективно пересуватись без необхідності володіння власним автомобілем, що особливо актуально для молоді, людей похилого віку, осіб з обмеженим доходом та жителів сільських або передміських територій [15]. Фінансова модель Taxistop поєднує доходи від послуг, муніципальне замовлення, підтримку з боку партнерів і грантове фінансування, що дозволяє тримати низький поріг доступу для користувачів. У своїй діяльності організація також активно співпрацює з державними органами, транспортними агентствами, приватними компаніями та місцевими громадами. Завдяки таким підходам Taxistop виконує не лише функцію мобільності, а й сприяє екологічній сталості, економічній ефективності та соціальній згуртованості, пропонуючи реальну альтернативу володінню приватним автомобілем [15].

Розглянуті приклади соціальних транспортних ініціатив підтверджують практичну ефективність застосування бізнес-моделей соціального підприємництва для вирішення ключових соціальних проблем у сфері мобільності. У кожному випадку підприємства орієнтуються не лише на економічну доцільність, а й на забезпечення рівного доступу до транспорту, соціальної інклюзії та зменшення територіальної ізоляції. Спільним для зазначених підприємств є системний підхід до поєднання господарської діяльності з реалізацією соціальної місії. Фінансова стабільність підприємств досягається використанням змішаних моделей фінансування, активної взаємодії з місцевими громадами, використанням цифрових інструментів.

Підприємства, що працюють у сфері пасажирських перевезень, досить часто стикаються з нестачею фінансових ресурсів, що виникають внаслідок високої собівартості послуг та регулюванням тарифної політики, великою кількістю пільгових категорій пасажирів, неповним відшкодуванням витрат на перевезення пільгових категорій пасажирів органами місцевої влади, недостатнім фінансуванням з боку держави та

місцевих органів влади, зниження пасажиропотоків. У таких умовах традиційні бізнес-моделі показали свою неефективність та спонукають до пошуку нових механізмів управління, нових принципів та бізнес-моделей для фінансування та управління діяльністю підприємств.

Важливим етапом впровадження принципів та методів соціального підприємництва у діяльність підприємств пасажирського транспорту є формування ефективного фінансово-економічного механізму забезпечення функціонування соціальних функцій підприємств пасажирського транспорту (рис. 3). Мета його формування полягає не лише у пошуку достатніх джерел фінансуванні, а в створенні цілісної системи фінансового забезпечення, яка б дозволила реалізувати соціальну місію з економічною діяльністю, формуючи ефективну модель транспортного обслуговування для всіх верств населення у всіх регіонах країни. Основні складові фінансово-економічного механізму забезпечення діяльності соціальних підприємств пасажирського транспорту представлені на рисунку 3. Функціональне завдання формування даного механізму полягає у забезпеченні балансу між економічними завданнями діяльності підприємства та реалізацією соціальних місій, таких як доступність транспортних послуг, інклюзивність, екологічність. Це дозволить підприємствам пасажирського транспорту не лише виживати в конкурентному середовищі, але й активно розвиватися впроваджуючи в свою діяльність інноваційні технології та оперативно реагувати на сучасні виклики та потреби суспільства.

Враховуючи нестачу фінансових ресурсів для фінансування власної господарської діяльності важливим є поєднання різних джерел надходжень, як власних внутрішніх так і зовнішніх, що дозволить підтримати фінансову стійкість підприємства та забезпечить належну якість транспортних послуг. Перевагою використання різних фінансових джерел є можливість диверсифікації фінансових потоків і зменшення залежності підприємства від комерційного прибутку, який часто є нестабільним або недостатнім у випадках обслуговування соціально важливих, але економічно нерентабельних маршрутів. Особливо це стосується перевезень у сільській місцевості, малонаселених районах, а також надання транспортних послуг пільговим категоріям пасажирів. Також їх використання дозволяє більш ефективно планувати витрати, інвестувати у модернізацію рухомого складу та впроваджувати інноваційні сервіси, зокрема цифрові інструменти для пасажирів.

Фінансово-економічні механізми функціонування соціальних підприємств у транспортній галузі мають бути комплексними та адаптованими до умов ринку і соціального середовища. Їх ефективне використання забезпечить сталу роботу підприємств та значно підвищити доступність та якість транспортних послуг для всіх категорій населення.

Впровадження складових та бізнес-моделей соціального підприємництва в діяльність підприємств пасажирського транспорту є необхідним та дозволить вирішити не тільки соціальні завдання пасажирського транспорту, а й екологічні та економічні виклики, з якими стикається галузь. У контексті пасажирських перевезень соціальні підприємства можуть сприяти підвищенню доступності транспорту, впровадженню екологічно чистих технологій, поліпшенню якості послуг та залученню соціально вразливих груп до ринку праці (рис. 4).

Однією з переваг соціального підприємництва для транспортних підприємств є можливість поєднання соціальних ініціатив із прибутковою діяльністю. Інтеграція соціальних елементів у бізнес-моделі дозволяє не тільки виконувати місію соціальної відповідальності, але й забезпечувати фінансову стійкість та стабільність бізнесу. Використовуючи змішану модель фінансування, підприємства пасажирського транспорту можуть залучати додаткові фінансові ресурси від державних та місцевих органів влади, міжнародних організацій та благодійних фондів. Отримані державні субсидії або гранти дозволять залучити більш додаткові фінансові ресурси та зберегти фінансову стабільність підприємства.

Рис. 3 – Складові фінансово-економічного механізму забезпечення діяльності соціальних підприємств пасажирського транспорту

Джерело: складено авторами

Соціальне підприємництво в сфері пасажирських перевезень дозволяє не лише вирішувати соціальні проблеми, але й сприяти впровадженню новітніх технологій та інновацій. Зокрема, екологічно чистий транспорт, такий як електробуси чи гібридні транспортні засоби, має великий соціальний ефект, адже знижує рівень забруднення навколишнього середовища. Використання технологій для покращення обслуговування пасажирів, таких як мобільні додатки для планування маршрутів або системи онлайн-оплати квитків, покращує якість обслуговування та знижує витрати для підприємств. Інновації можуть також включати адаптацію транспортних послуг під різні соціальні групи, через створення безбар'єрних маршрутів для людей з інвалідністю або розширення послуг в сільській місцевості, де традиційні транспортні системи часто не покривають потреби населення. Усе це дозволяє соціальним підприємствам бути більш гнучкими і адаптивними до сучасних вимог ринку.

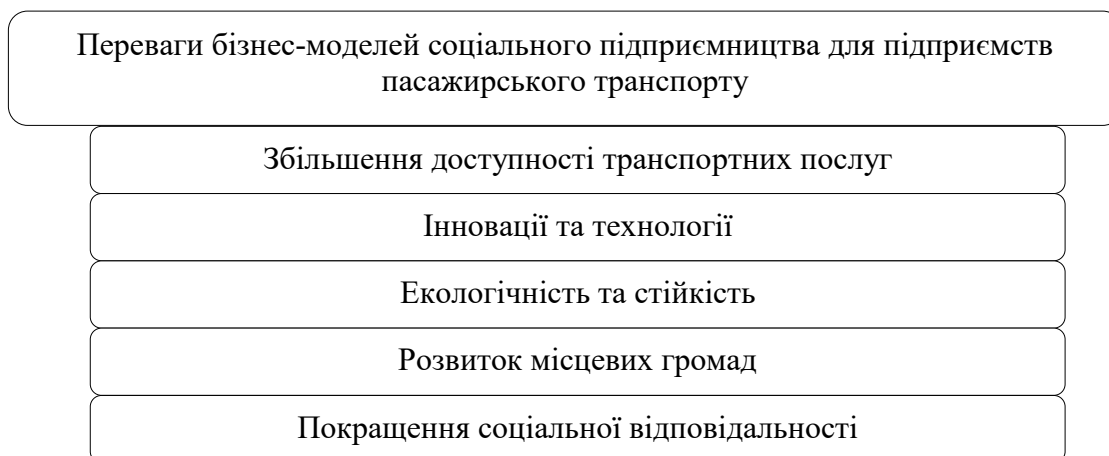

Рис. 4 – Переваги бізнес-моделей соціального підприємництва для підприємств пасажирського транспорту
Джерело: складено авторами

В умовах зростаючої урбанізації, погіршення екологічної ситуації, а також підвищених вимог до соціальної відповідальності бізнесу, соціальне підприємництво в сфері пасажирських перевезень має величезний потенціал для розвитку. Це відкриває нові можливості для створення інклюзивного, доступного та стійкого транспорту, що відповідає потребам сучасного суспільства. Успішне впровадження соціального підприємництва у транспортній сфері потребує підтримки з боку держави, розвитку інфраструктури, а також стимулювання громадської активності і залучення до процесу місцевих органів влади, підприємців і самих мешканців. Важливою умовою розвитку є також інтеграція інноваційних технологій і постійне вдосконалення бізнес-моделей для забезпечення якості послуг та їх доступності для різних соціальних груп.

Однак, незважаючи на переваги впровадження бізнес-моделей соціального підприємництва під час реалізації їх принципів та методів в діяльність підприємств пасажирського транспорту можуть виникнути певні бар'єри (рис. 5).

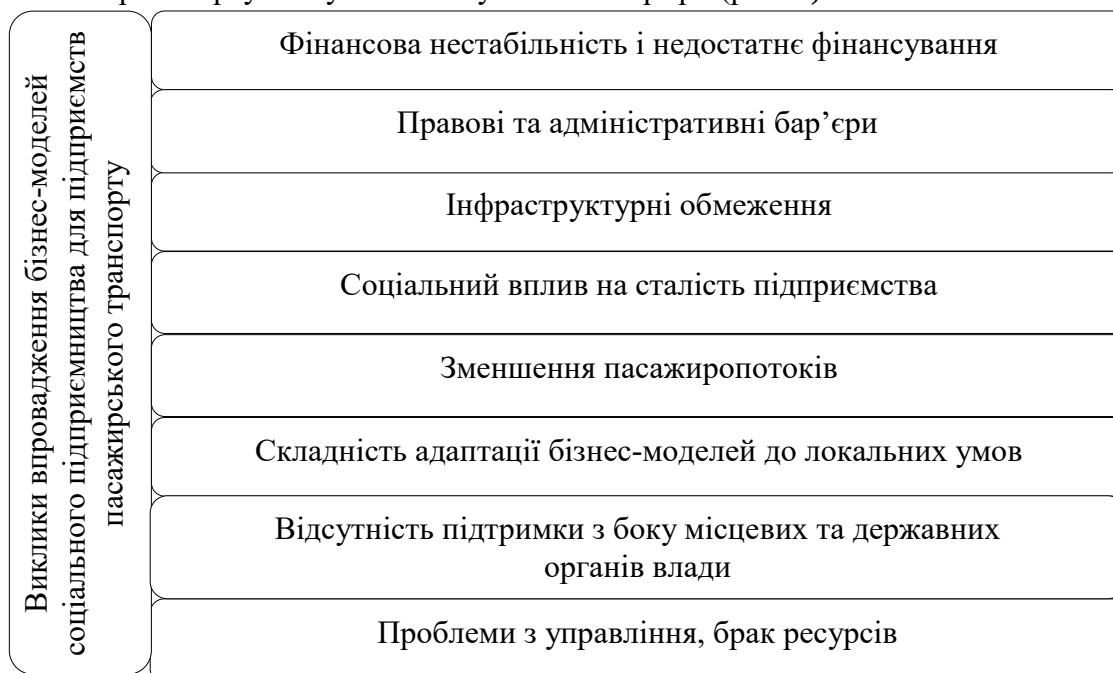

Рис. 5 – Виклики впровадження бізнес-моделей соціального підприємництва для підприємств пасажирського транспорту (складено авторами)

Державне регулювання транспортної сфери є досить жорстким, що може ускладнити адаптацію соціальних бізнес-моделей. Вимоги до ліцензування, тарифного регулювання та звітності іноді не враховують специфіку соціального підприємництва, що створює додаткові труднощі для їхньої реалізації.

Адаптація соціальних бізнес-моделей у сфері пасажирського транспорту до локальних умов є складним процесом, який вимагає врахування багатьох соціальних, економічних, регуляторних та інфраструктурних факторів. Кожен регіон має свою унікальну специфіку, що впливає на можливості впровадження певних бізнес-моделей. Проблеми, які виникають під час адаптації, можуть суттєво впливати на ефективність соціального підприємництва у сфері пасажирських перевезень. Міста-мільйонники, міста, містечка та села мають суттєві відмінності в потребах населення в перевезеннях та умовах надання транспортних послуг. У великих містах існує потреба у швидкому переміщенні споживачів з одного кінця міста в інший, з однієї локації до іншої, причому якість транспортних послуг передбачає швидкість, комфортність, зручність та безпеку. В той час як в сільській місцевості основними проблемами є відсутність транспортної інфраструктури та низька доступність до пасажирського транспорту, неефективні маршрути та незручний розклад руху. На ці особливості необхідно звертати увагу, оскільки бізнес-моделі, що ефективно проявили себе у великих містах будуть неефективними в маленьких населених пунктах.

Управління соціальним підприємством вимагає інтеграції як комерційних, так і соціальних цілей, що ускладнює прийняття стратегічних рішень. Баланс між економічною ефективністю та соціальним впливом потребує комплексного підходу, залучення професійних спеціалістів, які володіють навичками не тільки у сфері пасажирських перевезень, а й у соціальній роботі, менеджменті, правовому регулюванні та фінансовому плануванні. Відсутність таких кваліфікованих кадрів може гальмувати розвиток підприємства та його ефективність.

Однак, навіть попри існуючі перешкоди, соціальне підприємництво у сфері пасажирських перевезень має значний потенціал для розвитку. Подолання бар'єрів через підтримку з боку держави, суспільства та бізнесу сприятиме формуванню більш доступної, сталої та ефективної транспортної системи, яка відповідатиме соціальним викликам сучасного суспільства.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, соціальне підприємництво представляє комплексний підхід до вирішення суспільних викликів через поєднання економічної ефективності, соціальної місії, інновацій, залучення громад кисті, що дозволяє створювати довготривалі та масштабовані проекти, що задовольняють потреби сучасного суспільства. Аналіз різних бізнес-моделей соціального підприємництва показує, що кожна з них має свої переваги та виклики. Найбільш перспективними є змішані моделі, які поєднують комерційні підходи з соціальною місією, а також інноваційні моделі, що базуються на використанні цифрових технологій та екологічно чистого транспорту. Однак ефективна реалізація цих моделей залежить від фінансової підтримки, нормативно-правової бази та готовності суспільства до змін у підходах до транспортних послуг. Серед основних викликів, з якими стикаються соціальні підприємства у сфері пасажирських перевезень, варто виділити фінансові труднощі, складність адаптації бізнес-моделей до локальних умов, нестабільність державної підтримки та недостатню обізнаність громадськості про переваги соціального транспорту. Для їх подолання необхідно розробляти нові механізми фінансування, сприяти активному партнерству між державою, бізнесом і громадськими організаціями, а також створювати стимули для впровадження соціальних ініціатив у транспортній сфері. Подальший розвиток цього напрямку дозволить створити ефективні та доступні транспортні рішення, які відповідатимуть потребам суспільства та сприятимуть сталому розвитку міської та міжміської транспортної інфраструктури.

Список використаних джерел

1. Міняйленко І. В., Биба В. В., Кулябка А. А. Зарубіжні моделі розвитку соціального підприємництва. Ефективна економіка. 2020. №11. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2020/102.pdf
2. Соціальне підприємництво: від ідеї до суспільних змін : посібник / Свинчук А. А., Корнецький А. О., Гончарова М. А., Назарук В. Я., Гусак Н. Є., Туманова А. А. – Київ : Підприємство «Ві Ен Ей», 2017. – 188 с.
3. Соколюк К. Ю., Додон О. Д. Соціальне підприємництво на прикладі транспортної галузі: від теорії до практики // Економіка та суспільство. 2022. Вип. 37. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-37-75>
4. Косович Б. І. Соціальне підприємництво в Україні: актуальні питання становлення // Економіка та держава. 2020. №3. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2020.3.77>
5. How Mobility as a Service Impacts Public Transport Business Models. OECD, 2020. URL: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2020/10/how-mobility-as-a-service-impacts-public-transport-business-models_b4bcb05a/df75f80e-en.pdf
6. Final report: Social Innovation in Mobility and Transport. SI-DRIVE, 2018. URL: https://www.si-drive.eu/wp-content/uploads/2018/03/SI-DRIVE-D8_4-Final-Policy-Field-Report-Mobility-and-Transport.pdf
7. Negrutiu C., Vasiliu C., Enache C. Sustainable Entrepreneurship in the Transport and Retail Supply Chain Sector // Journal of Risk and Financial Management. 2020. Vol. 13, Issue 11. URL: <https://doi.org/10.3390/jrfm13110267>
8. Calò F., Sancino A. Social enterprise and social entrepreneurship in the Public Administration (PA) scholar field: a bibliometric analysis and some conceptual considerations // Journal of Risk and Financial Management. 2020. Vol. 13, Issue 11. URL: <https://doi.org/10.3390/jrfm13110267>
9. Maretich M., Bolton M. Social enterprise: from definitions to developments in practice. London: Alliance Publishing Trust, 2010. 42 p.
10. Kamaludin M. F., Xavier J. A., Amin M. Social Entrepreneurship and Sustainability: A Conceptual Framework // Journal of Social Entrepreneurship. 2021. URL: <https://doi.org/10.1080/19420676.2021.1900339>
11. Gupta P., Srivastava R. Research on Social Enterprises from an Emerging Economy—Systematic Literature Review and Future Research Directions // Journal of Social Entrepreneurship. 2021. URL: <https://doi.org/10.1080/19420676.2021.1974926>
12. Thompson J. L. Social enterprise and social entrepreneurship: where have we reached? A summary of issues and discussion points // Social Enterprise Journal. 2008. Vol. 4(2). URL: <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/17508610810902039/full/html>
13. Autonom'Lab Reports URL: <https://www.autonom-lab.com/>
14. Vienna City Farm Reports URL: <https://www.cityfarm.wien/>
15. Taxistop Annual Impact Report URL: <https://www.taxistop.be>
16. Sozialfahrdienst München Reports URL: <https://www.sozialfahrdienst.de/>
17. Hodgson, G. M. HCT Group and the Evolution of Social Enterprises in Transport Services // Social Enterprise Journal. – 2018. – Vol. 14, No. 2. – P. 170–190.
18. ICLEI EcoMobility Reports URL: Bremen Case Study. <https://www.ecomobility.org>
19. Rezo Pouce Official Reports URL: <https://www.rezopouce.fr>

References

1. Miniailenko I. V., Byba V. V., Kuliabka A. A. Zarubizhni modeli rozvytku sotsialnoho pidpriemnytstva. Efektyvna ekonomika. 2020. № 11. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2020/102.pdf
2. Svynchuk A. A., Kornetskyi A. O., Honcharova M. A., Nazaruk V. Ia., Husak N. Ie., Tumanova A. A. Sotsialne pidpriemnytstvo: vid idei do suspilnykh zmin : posibnyk. Kyiv : TOV "PIDPRYIEMSTVO "VI EN EI", 2017. 188 s.

3. Sokoliuk K. Yu., Dodon O. D. Sotsialne pidpriemnytstvo na prykladi transportnoi haluzi: vid teorii do praktyky // *Ekonomika ta suspilstvo*. 2022. Vyp. 37. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-37-75>
4. Kosovych B. I. Sotsialne pidpriemnytstvo v Ukraini: aktualni pytannia stanovlennia // *Ekonomika ta derzhava*. 2020. № 3. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2020.3.77>
5. How Mobility as a Service Impacts Public Transport Business Models. OECD, 2020. URL: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2020/10/how-mobility-as-a-service-impacts-public-transport-business-models_b4bcb05a/df75f80e-en.pdf
6. Final report: Social Innovation in Mobility and Transport. SI-DRIVE, 2018. URL: https://www.si-drive.eu/wp-content/uploads/2018/03/SI-DRIVE-D8_4-Final-Policy-Field-Report-Mobility-and-Transport.pdf
7. Negrutiu C., Vasiliu C., Enache C. Sustainable Entrepreneurship in the Transport and Retail Supply Chain Sector // *Journal of Risk and Financial Management*. 2020. Vol. 13, Issue 11. URL: <https://doi.org/10.3390/jrfm13110267>
8. Calò F., Sancino A. Social enterprise and social entrepreneurship in the Public Administration (PA) scholar field: a bibliometric analysis and some conceptual considerations // *Journal of Risk and Financial Management*. 2020. Vol. 13, Issue 11. URL: <https://doi.org/10.3390/jrfm13110267>
9. Maretich M., Bolton M. Social enterprise: from definitions to developments in practice. London: Alliance Publishing Trust, 2010. 42 p.
10. Kamaludin M. F., Xavier J. A., Amin M. Social Entrepreneurship and Sustainability: A Conceptual Framework // *Journal of Social Entrepreneurship*. 2021. URL: <https://doi.org/10.1080/19420676.2021.1900339>
11. Gupta P., Srivastava R. Research on Social Enterprises from an Emerging Economy—Systematic Literature Review and Future Research Directions // *Journal of Social Entrepreneurship*. 2021. URL: <https://doi.org/10.1080/19420676.2021.1974926>
12. Thompson J. L. Social enterprise and social entrepreneurship: where have we reached? A summary of issues and discussion points // *Social Enterprise Journal*. 2008. Vol. 4(2). URL: <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/17508610810902039/full/html>
13. Autonom'Lab Reports URL: <https://www.autonom-lab.com/>
14. Vienna City Farm Reports URL: <https://www.cityfarm.wien/>
15. Taxisstop Annual Impact Report URL: <https://www.taxisstop.be>
16. Sozialfahrdienst München Reports URL: <https://www.sozialfahrdienst.de/>
17. Hodgson, G. M. HCT Group and the Evolution of Social Enterprises in Transport Services // *Social Enterprise Journal*. – 2018. – Vol. 14, No. 2. – P. 170–190.
18. ICLEI EcoMobility Reports URL: Bremen Case Study. <https://www.ecomobility.org>
19. Rezo Pouce Official Reports URL: <https://www.rezopouce.fr>

BUSINESS MODELS OF SOCIAL ENTREPRENEURSHIP IN THE FIELD OF PASSENGER TRANSPORTATION: OPPORTUNITIES AND PROSPECTS FOR APPLICATION

Bazyliuk Antonina

Doctor of Economics, Professor
Department of Finance, Accounting and Audit
National Transport University
01010 Ukraine, Kyiv, 1 Omelianovycha-Pavlenka street
av_ton@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0002-4145-5613>

Nazarenko Iaroslava

PhD in Economics, Associate Professor
Department of Finance, Accounting and Audit
National Transport University
01010 Ukraine, Kyiv, 1 Omelianovycha-Pavlenka street
iaroslavanazarenko@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-2343-6988>

Abstract. The article examines the concept of social entrepreneurship as an effective tool for solving social problems in the field of passenger transportation, which will allow passenger transport enterprises to harmoniously fulfil the social mission of ensuring the mobility of residents without losing economic sustainability. The purpose of the article is to study the possibilities of using business models of social entrepreneurship in passenger transportation. The main business models of social entrepreneurship are analysed, including the employment model, the profit generation model with a social impact, and the mixed and innovative models. This analysis examines existing cases of sustainable entrepreneurship in transportation across European countries, considering the social missions and goals of these enterprises, as well as the financial models that ensure their sustainability. The possibilities for increasing transportation accessibility, creating jobs for socially vulnerable populations, reducing negative environmental impacts, and developing sustainable transport solutions are also discussed. It is determined that the most promising models are mixed models, which combine commercial approaches with social missions, and innovative models that utilize digital technologies and eco-friendly transportation. A framework of financial and economic mechanisms to support social entrepreneurship for passenger transport enterprises is proposed. Additionally, the prospects for developing social entrepreneurship in the transport sector are outlined, considering the social orientation of passenger transport enterprises, technological innovations, governmental support, and collaboration with the private sector. The article highlights the identified prospects and opportunities for implementing business models in social entrepreneurship. It emphasizes the necessity of an integrated approach to developing social entrepreneurship within the passenger transportation sector in order to achieve sustainable socio-economic development.

Keywords: business models, sustainable development, social entrepreneurship, passenger transport enterprises.